

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії факультету МЕВ та ТБ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-
педагогічної роботи
Пантелеймонов А.В.

«_____» _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Менеджмент

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**
галузь знань: **29 «Міжнародні відносини»**
спеціальність **292«Міжнародні економічні відносини»**
освітня програма **«Міжнародний бізнес»**
вид дисципліни: **обов'язкова**
факультет **Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу**

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу.

« 27» серпня 2019 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: проф. кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Лазаренко В.Є.

Програму схвалено на засіданні кафедр міжнародного бізнесу та економічної теорії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу.

Протокол від «28» серпня 2018 року №1

В. о. завідувача кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

_____ І. О. Дерід
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу.

Протокол від « 27 » серпня 2019 року № 1

Голова методичної комісії факультету МЕВ та ТБ

_____ Л. І. Григорова-Беренда
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Менеджмент” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів

спеціальності **292 «Міжнародні економічні відносини»**,

освітньої програми

Міжнародний бізнес

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні закономірності функціонування та розбудова ефективних механізмів управління ринковими організаціями в процесі формування і реалізації їх основних цілей.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

Розділ 1. Загальні засади сучасного менеджменту.

Розділ 2. Механізми реалізації окремих функцій менеджменту.

Розділ 3. Загальні засади сучасного маркетингу.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування компетенцій у галузі загального маркетингу, засвоєння теоретичних знань і вироблення студентами умінь, пов'язаних зі здійсненням маркетингової діяльності на різних ринках і у різних типах ринкових організацій, формування у студентів світоглядних й апаратних можливостей вирішення широкого кола проблем реалізаційної діяльності.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є

- вивчення специфічних особливостей і змісту управлінської діяльності в ринкових умовах;
- вивчення діючих організаційних структур управління і сучасних підходів до їх удосконалювання;
- формування умінь організації керування і прийняття рішень на базі сучасних технологій;
- вироблення умінь підбору та розміщення кадрів з урахуванням соціально-психологічних факторів, формування сприятливого морально-психологічного клімату в колективі;
- формування у студентів умінь, необхідних для ефективного виконання функцій менеджера;
- вивчення структури маркетингових операцій та сучасних підходів до управління ними;
- формування умінь прийняття і здійснення рішень, заснованих на технологіях соціально-етичного маркетингу;
- вироблення умінь аналізу ринків і прогнозування поведінки ринкових суб'єктів, формування системи адаптації підприємств до змін у ринковій ситуації;
- формування в студентів умінь, необхідних для ефективного виконання функцій маркетолога;
- формування системного мислення для розуміння взаємозв'язків процесів, що відбуваються в організації;
- формування креативного мислення для розв'язання різноманітних управлінських і реалізаційних проблем.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
2-й	
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
56 год.	год.
Індивідуальні завдання	
Контрольна робота (5 год. із самостійної роботи).	

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- основні етапи розвитку менеджменту як науки і професії;
- принципи розвитку і закономірності функціонування організації;
- ролі, функції і задачі менеджера в сучасній організації;
- типи організаційних структур, їх основні параметри і принципи їх проектування;
- види управлінських рішень і методи їх прийняття;
- основні теорії і концепції взаємодії людей в організації, включаючи питання мотивації, групової динаміки, комунікацій, лідерства і керування конфліктами;
- типи організаційної культури і методи її формування;
- основні теорії і підходи до здійснення організаційних змін.

Вміти:

- ставити цілі і формулювати задачі, пов'язані з реалізацією професійних функцій;
- аналізувати зовнішнє і внутрішнє середовище організації, виявляти його ключові моменти й оцінювати їх вплив на організацію;
- аналізувати організаційну структуру і розробляти пропозиції по її удосконалюванню;
- аналізувати комунікаційні процеси в організації і розробляти пропозиції по їх вдосконаленню;
- розробляти програми здійснення організаційних змін та оцінювати їх ефективність.
- планувати, організовувати, мотивувати, оцінювати та підвищувати результативність колективної праці, здійснювати дослідження в групі під керівництвом лідера, з урахуванням вимог та особливостей сьогодення в умовах обмеженості часу.
- обґрунтовувати власну думку щодо конкретних умов реалізації форм МEB на мега-, макро-, мезо- і мікрорівнях.
- уміти вирішувати стратегічні проблеми у сфері міжнародних економічних відносин та міжнародного бізнесу.

Мати навички володіння:

- методами реалізації основних управлінських функцій (прийняття рішень, планування, організації, мотивації, контролю);

- сучасними технологіями ефективного впливу на індивідуальне і групове поведіння в організації);
- методами збору й обробки інформації для прийняття управлінських рішень;
- методами аналізу внутрішніх і зовнішніх факторів середовища організації;
- способами формування команди;
- методами керування змінами;
- методами керування конфліктами в організації.

2. Тематичний план дисципліни

Розділ 1. Загальні засади сучасного менеджменту.

Тема 1. Менеджмент і його основні функції

Поняття менеджменту. Роль менеджменту в соціально-економічному розвитку суспільства. Система управління. Організація як об'єкт управління. Суб'єкти постановки управлінських задач. Рівні управління в організації. Основні принципи управління. Роль менеджменту в сучасній організації. Загальні і спеціальні функції менеджменту як виду діяльності. Методи управління і їх особливості: організаційно-розпорядницькі, економічні, соціально-психологічні, виховні. Види менеджменту. Соціальна відповідальність і етика менеджера.

Тема 2. Розвиток менеджменту як науки і професії

Основні етапи розвитку менеджменту як науки і професії. Розвиток управлінської думки до ХХ ст. Управлінські революції. Перші систематизації досвіду управління: Ф. Тейлор – родоначальник школи наукового керування. Підходи і школи наукового менеджменту. Раціоналістичний, поведінковий, кількісний та системний підходи. Ситуаційний підхід. Моделі менеджменту: американська, японська, європейська.

Тема 3. Організація як система та об'єкт управління

Модель організації. Основні підсистеми організації. Керована і керуюча підсистеми. Виробнича, фінансова, інформаційна, кадрова підсистеми. Внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства. Характеристика внутрішнього середовища підприємства: мети, структура, задачі, технологія, кадрова складова, організаційна культура. Особливості зовнішнього середовища організації. Облік елементів зовнішнього середовища підприємства (чинників прямого і непрямого впливу).

Тема 4. Організаційні комунікації

Основні концепції взаємодії людей в організації. Роль і значення комунікацій в управлінні. Організація обміну інформацією усередині організації, між організацією та її оточенням. Вертикальні і горизонтальні комунікації. Основні елементи й етапи комунікаційного процесу. Проблеми РндРрошовеРісних комунікацій. Основні напрямки розвитку комунікацій в організаціях.

Тема 5. Управлінські рішення

Поняття „управлінське рішення”, класифікація управлінських рішень; основні форми вираження управлінських рішень і вимоги до їх оформлення. Алгоритм прийняття і реалізації управлінського рішення. Основні фактори, що впливають на процес ухвалення рішення. Оцінка господарських рішень. Якість і ефективність управлінських рішень. Моделювання в управлінні. Ризик прийняття рішень менеджером.

Розділ 2. Стратегічне управління та планування в організації

Тема 6. Планування як функція менеджменту

Принципи цілеполагання. Сутність планування. Основні принципи і методи внутрішньо організаційного планування. Типологія планування і види планів. Форми представлення планів.

Тема 7. Стратегічне планування

Стратегічне планування: принципи й особливості. Алгоритм стратегічного планування. Вибір місії і конкретних цілей, що забезпечують виконання стратегії. Керування по цілям. Оцінка сильних і

слабких сторін підприємства. Стратегічні альтернативи і детермінанти їх вибору, оцінка стратегії. Базові стратегії організації. Механізм реалізації і контроль виконання стратегічного плану.

Тема 8. Розбудова організаційних структур управління

Поняття організаційної структури управління. Фактори впливу на вибір структури. Методи організаційного проектування та типи організаційних структур. Характеристики організаційних структур: лінійна, функціональна, лінійно-штабна, дивізійна, матрична, програмно-цільова. Централізовані і децентралізовані структури. Проектування ефективних організаційних структур. Організаційна бюрократія. Типи ідеальних структур.

Тема 9. Організація взаємодії і повноваження працівників

Розподіл праці в управлінні. Склад функціональних підсистем у системі управління. Делегування відповідальності і повноважень, необхідність оптимального їхнього співвідношення. Лінійна й апаратно-штабна діяльність. Поняття норми керованості. Перешкоди до ефективного делегування.

Розділ 3. Механізми реалізації окремих функцій менеджменту

Тема 10. Мотивація персоналу як функція менеджменту

Мотивація: поняття і необхідність. Потреби і винагорода, ключові поняття в теоріях мотивації. Зони невдоволення і мотивації. Змістовні теорії мотивації: теорії К. Альдерфера, А. Маслоу, Ф. Герцберга, Д. Макклелланда. Процесуальні теорії мотивації: теорії В. Врума, С. Адамса, Л. Портера і Е. Лоулера. Способи стимулювання. Грошове і Рндррошове стимулювання.

Тема 11. Контроль у менеджменті

Необхідність контролю в управлінській діяльності. Види і процедури внутрішнього організаційного контролю та його форми. Вплив контролю на поведінку системи. Наслідки впливу контролю на внутрішню організаційні проблеми, напрямки їх подолання. Основні вимоги організації ефективного контролю. Контроль і контролінг.

Тема 12. Влада і виконання функцій у керівництві

Влада і вплив у керівництві. Форми влади. Психологічно проблеми керівництва. Основні функції керівництва: адміністративна, комунікативно-регулююча, мотивуюча та ін.

Тема 13. Лідерство: стиль і ефективність

Поняття, структура та теоретичні концепції лідерства. Стилі лідерства. Підходи з позицій особистих якостей, поведінковий і ситуаційний. Концепції „Х”, „У”, „Z”. Стилі лідерства по Ф. Лайкерту. Дослідження Мічиганського університету. Управлінська решітка Р.Блейка і Дж. Моутон. Модель Ф. Фідлера. Теорія Т. Мітчела і Р. Хауса. Концепції харизматичного лідерства. Адаптивний стиль керівництва. Характеристики ефективного лідерства.

Тема 14. Оцінка ефективності менеджменту

Результати і витрати управлінської діяльності. Якісний спосіб визначення ефективності управління. Непрямий спосіб оцінки ефективності управління підприємством. Основний показник загальної кількісної оцінки ефективності управління підприємством. Додаткові показники загальної оцінки ефективності управління. Фактори підвищення ефективності менеджменту.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд.	С. Р.		л	п	лаб.	інд.	С. Р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Загальні засади сучасного менеджменту.												
Тема 1. Менеджмент і його основні функції	8	2	2			4						
Тема 2. Розвиток	8	2	2			4						

менеджменту як науки і професії													
Тема 3. Організація як система та об'єкт управління	8	2	2			4							
Тема 4. Організаційні комунікації	10	2	2			6							
Тема 5. Управлінські рішення	8	2	2			4							
<i>Разом за розділом 1</i>	42	10	10			22							
Розділ 2. Стратегічне управління та планування в організації													
Тема 6. Планування як функція менеджменту	6	2	2			2							
Тема 7. Стратегічне планування	14	4	4			6							
Тема 8. Розбудова організаційних структур управління	8	2	2			4							
Тема 9. Організація взаємодії і повноваження працівників	6	2	2			2							
<i>Разом за розділом 2</i>	34	10	10			14							
Розділ 3. Механізми реалізації окремих функцій менеджменту													
Тема 10. Мотивація персоналу як функція менеджменту	7	2	2			3							
Тема 11. Контроль у менеджменті	7	2	2			3							
Тема 12. Влада і виконання функцій у керівництві	7	2	2			2							
Тема 13. Лідерство: стиль та ефективність	10	4	3			3							
Тема 14. Оцінка ефективності менеджменту	8	2	2			4							
<i>Разом за розділом 3</i>	38	12	11			15							
<i>Контрольна робота</i>	6		1			5							
Усього годин	120	32	32			56							

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Менеджмент і його основні функції	2
2	Розвиток менеджменту як науки і професії	2
3	Організація як система та об'єкт управління	2
4	Організаційні комунікації	2
5	Управлінські рішення	2
6	Планування як функція менеджменту	2

7	Стратегічне планування	4
8	Розбудова організаційних структур управління	2
9	Організація взаємодії і повноваження працівників	2
10	Мотивація персоналу як функція менеджменту	2
11	Контроль у менеджменті	2
12	Влада і виконання функцій у керівництві	2
13	Лідерство: стиль і ефективність	3
	Контрольна робота	1
14	Оцінка ефективності менеджменту	2
	Разом	32

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми, види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Менеджмент і його основні функції (написання реферату)	4
2	Розвиток менеджменту як науки і професії (написання есе)	4
3	Організація як система і об'єкт управління (підготовка виступу)	4
4	Організаційні комунікації (підготовка до проблемних ситуацій)	6
5	Управлінські рішення (підготовка до ділової гри)	4
6	Планування як функція менеджменту (виконання розрахункових завдань, підготовка до диспуту)	2
7	Стратегічне планування (підготовка до співбесіди)	6
8	Розбудова організаційних структур управління (виконання розрахункових завдань)	4
9	Організація взаємодії і повноваження працівників (підготовка до ділової гри)	2
10	Мотивація персоналу як функція менеджменту (виконання проекту)	3
11	Контроль у менеджменті (виконання тестових і розрахункових завдань)	3
12	Влада і виконання функцій у керівництві (виконання тестових завдань)	2
13	Лідерство: стиль та ефективність (підготовка до ділової гри)	3
14	Оцінка ефективності менеджменту (виконання тестових та розрахункових завдань)	4
	Контрольні	5
	Разом	56

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання покликані закріплювати та поглиблювати теоретичні знання та прикладні навички, здобуті студентами на лекціях, консультаціях, під час практичних (семінарських) занять, в процесі групової самостійної підготовки. Індивідуальне завдання передбачене у формі написання аудиторної контрольної роботи, що містить теоретичні питання, тести, практичні задачі.

Приклад варіанту контрольної роботи з дисципліни менеджмент
ВАРІАНТ 1

1.Ресурси виробництва, економічні важелі управління (максимум 4 бали за правильну повну відповідь)

2.Основні методи управління, характеристика (Максимум 3 бали за правильну повну відповідь)

3. Тест по 1 балу за правильну відповідь
 3. 1.Економічні ресурси діляться на:
 А) виробничі й ресурси споживання;
 Б) виробничі й ресурси споживання, трудові;
 В) виробничі й ресурси споживання, трудові, природні;
 Г) всі відповіді вірні.

- 3.2. Всі фактори мотивації діляться на гігієнічні і мотиваційні по теорії:
 1) Ф. Герцберга;
 2) А. Маслоу;
 3) Портера-Лоулера;
 4) Д. МакГрегора.

- 3.3.Входами в організацію як систему є:
 1) сировина, матеріали, інформація, енергія, знання;
 2) сировина, матеріали, інформація, доходи, знання;
 3) витрати, уміння, матеріали, інформація, енергія, знання;
 4) сировина, матеріали, інформація, енергія, трудові ресурси.

7. Методи контролю

Формами контролю знань є опитування на семінарських заняттях, підготовка рефератів та проектів, проведення контрольних робіт (аудиторних та поза аудиторних), модульного контролю, іспитів, які проводяться в письмовій формі.

8. Схема нарахування балів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	Відмінно	Зараховано
70-89	Добре	
50-69	Задовільно	
1-49	Незадовільно	Не зараховано

Передбачається застосування **бально-рейтингової системи** контролю успішності з урахуванням поточної успішності студента і балів (суми і процентного співвідношення), отриманих ним протягом семестру.

№	Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання	Оцінка
1	Відвідуваність	5
2	Виступ (доповідь або презентація)	15
3	Участь у ділових іграх та диспутах	20
4	Ведення конспектів	10
5.	Контрольна робота	10
Разом		60
4	Екзамен (підсумковий контроль)	40
Сума		100

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

1. За кожне семінарське заняття встановлено максимальну кількість балів, що їх можна отримати, виконавши усі запропоновані завдання повно та без помилок. Зазвичай сюди входить відповідь на запитання, винесене на обговорення на семінарське заняття, або виступ з проблематики, винесеної у самостійну роботу студента, а також чіткі короткі відповіді студента на додаткові питання викладача в рамках, винесеної на обговорення теми. Якщо студент плутано та неповно відповідає на основне питання, не відповідає на додаткові питання – його бал знижується. Підвищити його студент може, проявляючи подальшу активність на семінарі, відповідаючи на питання, поставлені іншим студентам, якщо ті не знають відповіді.

2. У курсі дисципліни передбачено одну контрольну роботу. Контрольна робота має форму письмової роботи за варіантами. Помилки в оформленні, неточності, помилки у рішенні – усе це знижує отримувану оцінку.

3. Підсумком вивчення дисципліни є складання письмового екзамену. Макет білету та приклад білету надається студентам заздалегідь разом із питаннями до екзамену та переліком тем, із яких в екзамені зустрічатимуться задачі. Біля кожного завдання в екзаменаційному білеті проставлено максимальну кількість балів, що їх можна отримати за наявності чіткої, правильної відповіді.

Максимальні бали за всі види роботи представлено у схемі нарахування балів, біля кожного завдання в контрольній роботі, біля кожного завдання в екзаменаційному білеті.

Підсумкова оцінка виставляється шляхом складання балів, отриманих впродовж поточного та підсумкового контролю.

Рекомендована література: Основна література

1. Веснин В.Р. Основы менеджмента: учебник /В.Р. Веснин. – М.: Проспект, 2011.– 320 с.
2. Дикань Н.В. Менеджмент / Н.В. Дикань, І.І. Борисенко. – К.: Знання, 2008. – 252 с.
3. Кравченко, А.И. История менеджмента /А.И. Кравченко. – 3-е изд., - перераб. и доп. – М.: КНОРУС, 2010. – 432 с.
4. Мескон М.Х. Основы менеджмента: Пер. с англ./ М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. - М.: Дело ЛТД, 2002. – 702 с.
5. Осовська Г.В. Менеджмент організацій / Г.В. Осовська, О.А. Косовський. – К.: Кондор, 2009. – 357 с.
6. Пилипенко С.М. Менеджмент: навчальний посібник / Пилипенко С.М., Пилипенко А.А., Оленко В.І. – Харків: Вид. ХНУ, 2012. – 208 с.
7. Шеметов, П.В. Менеджмент: управление организационными системами /П.В.Шеметов, Л.Е.Чередникова, С.В.Петухова. – 5-е изд., стер. – М.: Изд-во «Омега-Л», 2012,- 407 с.

Допоміжна література

1. Баєва О.В. Основы менеджменту: практикум: Навч. посібник / Баєва О.В., Ковальська Н.І., Згалат-Лозинська Л.О. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 524 с.
2. Иванова Т.Ю. Теория организации / Т.Ю. Аванова, В.И. Приходько. – СПб: Питер, 2008. – 269 с.
3. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент / Г.І.Кіндрацька. – К.: Знання, 2010. – 342 с.
4. Лэйкифф Дж. Бизнес-коммуникации. Стратегии и навыки / Дж. Лэйкифф. – СПб: Питер, 2001. – 688 с.
5. Мартыненко Н.М. Основы менеджмента: Учебник / Н.М. Мартыненко. – К.: Каравелла, 2008. – 496 с.
6. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент / П.П. Микитюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 237 с.
7. Туленков М.В. Сучасні теорії менеджменту: підручник / М.В. Туленков. – К.: Каравела, 2007. – 304 с.

